
**РАКУРСИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ТА БЕЗПЕКОВОЇ ПОЛІТИКИ:
ОЦІНКИ ЕКСПЕРТІВ**

Медіафорум : аналітика, прогнози,
інформаційний менеджмент :
зб. наук. праць. – Чернівці :
Чернівецький нац. ун-т, 2018. –
Том 6. – С. 11-24

Mediarorum: Analytics, Forecasts,
Information Management:
Collection of Research Articles. – Chernivtsi:
Chernivtsi National University, 2018. –
Vol. 6. – pp. 11-24

УДК: 327:504.7]:316.658.4

©Євгенія Тихомирова¹

**ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИЙ СУПРОВІД
КЛІМАТИЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ**

У статті ставиться проблема популяризації кліматичних змін як чинника кліматичної дипломатії. Предметом дослідження стали засоби та заходи реалізації кліматичної комунікації у системі кліматичної дипломатії. Зосереджено увагу на подієвих комунікаціях, які забезпечують кращий потік заходів різного формату. Для посилення кліматичної дипломатії потрібно забезпечити кращий потік інформації та підвищення ефективності розповсюдження інформації про зміни клімату через формалізовані місцеві зустрічі, координаційні центри з питань зміни клімату посольств окремих країн; вивчення потреб у навчанні та задоволення їх через різноманітні заходи різного інформаційного формату; інтеграція кліматичної політики у більш широкі діалоги та наради, наприклад, щорічне проведення зустрічей або регіональних конференцій делегацій; підготовка доступних для різних цільових аудиторій матеріалів про зміни клімату.

Ключові слова: зміна клімату, День кліматичної дипломатії, інформаційна кампанія, ЄС, кліматична дипломатія, кліматична комунікація, події комунікації.

Information and communication support of climate diplomacy

The article poses the problem of popularizing climate change as a factor of climate diplomacy. The subject of the study was the means and measures for implementing climate communication in the system of climate diplomacy. It is focused on event communications, which provide the best flow of events of

¹ Доктор політичних наук, професор кафедри міжнародних комунікацій та політичного аналізу факультету міжнародних відносин Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, Україна, E-mail: Yevgenia.Tyhomirova@eenu.edu.ua

various formats. To strengthen climate diplomacy, it is necessary to ensure a better flow of information and increase the effectiveness of disseminating information about climate change through formalized local meetings, focal points for climate change in the embassies of individual countries; studying needs for training and meeting them because of the diversity of activities of various information formats; integration of climate policy into broader dialogues and meetings, for example, annual meetings or regional conferences of delegations; preparation of materials on climate change available for different target audiences.

Keywords: *climate change, Day of Climate Diplomacy, information campaign, EU, climate diplomacy, climate communication, event communications.*

Постановка проблеми Зміна клімату – це одна із складних проблем, з якою людству доведеться зіткнутися в наступні десятиліття. Інформаційно-комунікаційний чинник сьогодні відіграє важливу роль у цьому процесі загалом і зокрема у реалізації кліматичної дипломатії, оскільки він сприяє обізнаності щодо зміни клімату, тобто забезпечує інформаційні потреби цільових аудиторій за допомогою повідомлень про дослідження змін клімату та адаптації до них суспільства. Кліматичні зміни включають глобальне потепління (один з головних індикаторів зміни клімату), зміни погодних умов, мусони, несподівані опади, втрати врожаю внаслідок посухи, танення льодовиків в результаті чого піднімається рівень води в річках тощо. Кліматичні зміни впливають на навколишнє середовище, а також на діяльність людини. Вони мають негативні наслідки на навколишнє середовище та життя людей. І навпаки, зміни клімату обумовлені природними причинами та діяльністю людей. Здатність людей адаптуватися до змін клімату може зміцнитися завдяки поширенню інформації про зміни клімату, оскільки обізнаність щодо змін відіграє важливу роль у прийнятті рішень і є основою для мобілізації дій цільових громад. «Серйозні наслідки зміни клімату є відчутними у всьому світі, тому вони повинні мати стратегічний пріоритет у міжнародних дипломатичних відносинах» (Climate Diplomacy, 2017).

Науковці стверджують, що існує величезна кількість наукових даних про зміну клімату, але набагато менше уваги приділяється тому, як повідомляти громадськості про дослідження проблем зміни клімату. Тому комунікатори часто не впевнені в тому, як краще спілкува-

тися з неакадемічними аудиторіями, тобто з представниками широкої громадськості. З'ясуванню цього сприяє поєднання знань науки про комунікацію та кліматичних наук, які досліджують кліматичні зміни. Комунікація щодо кліматичних змін, на думку сучасних дослідників, є досить новою галуззю. З початку і до середини 90-х р. ця проблематика стала з'являтися у наукових журналах, які переважно орієнтувалися на громадське розуміння змін клімату та сприйняття ризику, пов'язаного з ними. Мета цих досліджень полягала в тому, щоб, з одного боку, вивчати громадську думку щодо змін клімату, а, з іншого, інформувати громадськість за допомогою ефективних повідомлень щодо ризику та політичних рішень (Chadwick, 2017).

З того часу комунікація щодо кліматичних змін поширилася, охоплюючи широкий спектр філософських та дослідницьких традицій, включаючи гуманістично-риторичний аналіз, інтерпретативні якісні дослідження та соціально-наукові кількісні опитування та експерименти. Значна частка досліджень у галузі комунікації щодо кліматичних змін, зосереджена на розумінні громадськістю кліматичних змін та факторів, які впливають на їх сприйняття населенням різних країн, висвітленні відповідної тематики у медіа, вивченні впливу масової інформації на сприйняття ризиків. Менш поширені, але зростаючі галузі досліджень включають участь громадськості, організаційні комунікації та переконливі стратегії впливу на ставлення, переконання та поведінку, пов'язану з кліматичними змінами. Вважається, що більшість досліджень з проблем кліматичних комунікацій проводились у Сполучених Штатах, Великобританії, Австралії, Канаді та країнах Західної Європи. Проте, на думку вчених, існує потреба у розширенні досліджень комунікацій щодо кліматичних змін в інших регіонах (Chadwick, 2017).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Інформаційно-комунікаційний чинник кліматичної дипломатії дедалі більше розглядається в зарубіжних виданнях, зокрема огляду теорії, методології та передового досвіду комунікацій щодо кліматичних змін присвячений трьохтомний довідник «Практика комунікації щодо змін клімату» (European climate, 2016; Leal Filho, 2017; Leal Filho, 2018, а також електронна Оксфордська дослідницька енциклопедія¹ з кліматичної

¹ Оксфордська дослідницька енциклопедія з кліматичної науки поєднує швидкість та гнучкість цифрових технологій з суворими стандартами академічного видання. Всі її статті написані та рецензовані сертифікованими фахівцями з даної проблеми.

науки (Oxford Research, 2018). Проблематика кліматичної комунікацій щодо змін клімату актуалізувалася і в українському науковому дискурсі (Довкілля і клімат, 2017; Кліматична дипломатія, 2017). Інформаційно-комунікаційний вимір загалом дипломатії початку ХХІ століття вивчав Д. Воловик (Воловик, 2013). Безпосередньо інформаційно-комунікаційній складовій діяльності міжнародних організацій щодо подолання глобальних кліматичних ризиків присвячена праця О. Шевченко (Шевченко, 2018). Дослідження рівня пріоритетності завдань протидії зміні клімату в суспільній свідомості та ступеню обізнаності щодо кліматичних змін здійснювалося Соціологічною службою Центру Разумкова (Україна і політика, 2016) та в рамках реалізації проекту Програми розвитку ООН та Глобального екологічного фонду «Інтеграція положень Конвенцій Ріо у національну політику України» (Принципи, 2014).

14

Проте особливої уваги в умовах посилення значення кліматичних змін потребує аналіз теорії та конкретної практики реалізації стратегії комунікації щодо змін клімату, оскільки покращення розуміння поінформованості про зміну клімату є одним з найважливіших пріоритетів у дослідженні проблем зміни клімату. Відтак *основною метою* даної статті є інформаційно-комунікаційний вимір кліматичної дипломатії: дослідження заходів реалізації кліматичної комунікації у системі кліматичної дипломатії (зокрема, подієвих комунікацій, які забезпечують кращий потік інформації про зміни клімату та підвищують її ефективність розповсюдження) через формалізовані зустрічі, координаційні центри з питань зміни клімату посольств окремих країн, які здійснюють різноманітні заходи різного інформаційного формату; інтеграція кліматичної політики у більш широкі діалоги та наради, наприклад, щорічне проведення зустрічей або регіональних конференцій делегацій.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день не існує загальноприйнятого визначення кліматичної дипломатії (climate diplomacy), оскільки даний вид міжнародної активності тільки позначений як один із напрямів дипломатичної діяльності. Ми пропонуємо визначати кліматичну дипломатію як основну складову в

Довідкові статті контролюються експертами, які забезпечують своєчасні оновлення, що відображає нові підходи та розуміння. Засновники енциклопедії запрошують зацікавлені спільноти авторів, вчених та студентів до її вдосконалення, щоб створити кращу довідкову платформу, що дасть змогу підтримати академічні цінності.

структурі міжнародної співпраці в сфері екології, як теорію і практику створення міжнародного кліматичного режиму, клімату шляхом багаторівневої, колективної і публічної дипломатії, яка спирається на інструменти м'якої сили, якими володіють і які активно застосовують офіційні особи держав, міжнародних організацій, неофіційних установ, транснаціональних структур та громадянського суспільства, серед яких особлива роль належить переговорному процесу і результатом якого є чітке правове та організаційне оформлення архітектури кліматичних змін (Тихомирова, 2018, 134).

Кліматичну дипломатію можна охарактеризувати як «м'який» спосіб міжнародної взаємодії, який все частіше використовують як держави, так і міжнародні організації. Вона полягає в підписанні двосторонніх та багатосторонніх кліматичних угод, організації та проведенні заходів кліматичної комунікації міжнародного рівня, участі у міжнародних кліматичних проектах і програмах. Кліматична дипломатія включає багатогранну інформаційно-комунікаційну діяльність із взаємодії з зарубіжними країнами і міжнародними організаціями в галузі екології змін. Можна погодитися з науковцями, що при правильному здійсненні вона може стати ефективним інструментом для розширення міжнародних зв'язків держави та побудови її привабливого зовнішнього іміджу, а в деяких випадках стати брендом цієї держави, її сильною конкурентною перевагою (Боголюбова, 2014, 190). Як зазначають дослідники, «довкілля та сталий розвиток стали найважливішими дипломатичними цілями, що включають такі аспекти, як зміни клімату, парниковий ефект, біологічне різноманіття, опустелювання земель, експлуатація морів і океанів, визначивши тим самим перспективи міжнародного співробітництва на найближче десятиліття» (Боголюбова, 2014, 191-192).

Специфічним методом комунікації з громадськістю є подієва комунікація – заходи, які спеціально організують і проводять фірми та установи для привернення уваги громадськості до себе, власної діяльності, продукції, а у випадку кліматичної комунікації, проблем зміни клімату та діям, які вони супроводжують. Оскільки люди вірять фактам більше ніж словам, спеціальні події покликані порушити звичне життя у компанії чи країні, стати явищем для цільових груп громадськості. Сьогодні виробництво новин на основі спеціальних подій навіть перетворилося на самостійну сферу інформаційного бізнесу. Якщо раніше комунікаційні підрозділи обмежувалися

повідомленнями про спонтанні події, то зараз цього вже недостатньо. Збільшений попит на відомості вимагає цілеспрямованого створення подій, які допомагають інформувати громадськість краще за окремі вербальні чи невербальні засоби. Подієва комунікація потребує значної підготовчої й організаційної роботи, ресурсів, участі висококваліфікованих комунікаторів.

Сьогодні у рамках кліматичної дипломатії різні інформаційно-комунікаційні методи використовують багато держав і міжнародних організацій, зокрема це спільні інформаційні кампанії на рівні представництв ЄС та посольств держав-членів, спрямовані на ключових осіб, що приймають рішення, та агентів змін, включаючи не лише уряди, але також і парламентаріїв, неурядові організації, «зелені» галузі промисловості та громадянське суспільство в широкому розумінні; посилення колективної публічної дипломатії; участь делегацій ЄС та посольств держав-членів у спільній організації Днів кліматичної дипломатії; спільна робота ЄС та держав-членів з партнерами для формування уявлення про зміст кліматичної політики; підтримка партнерів у розробці планів впровадження та встановлення зв'язків з відповідними структурами фінансової та технічної підтримки; участь дипломатичні служби ЄС у заохоченні своєчасної ратифікації прийнятих кліматичних угод (Кліматична дипломатія, 2017).

16
—

З ініціативи, наприклад, Міністерства закордонних справ Франції для мобілізації дипломатичних зусиль у вирішенні кліматичних проблем при посольствах була створена так звана мережа «кореспондентів з питань навколишнього середовища». В їх обов'язки входить участь в обговоренні будь-яких «екологічних» питань в країні свого перебування та міжнародних організаціях, інформування, відстоювання і просування французьких позицій в питаннях, що стосуються екології та сталого розвитку, участь в двосторонніх і багатосторонніх природоохоронних заходах. «Кліматична дипломатія повинна бути спрямована на те, щоб домагатися від держав створення умов для скорочення згубних наслідків від викидів газу в атмосферу, парникового ефекту і підвищення температури і спиратися на конкретні дії, здебільшого міжнародні, або, принаймні, загальноєвропейські» (Боголюбова, 2014, 192).

Різні акції реалізують комітети Французького альянсу, одного з найважливіших зовнішніх представництв Франції, діяльність яких спрямована на формування сприятливого образу країни в світі. Но-

вим цікавим проектом Французького альянсу став проект «Зелені альянси» (*Alliances vertes*), що стартував в 2011-2012 рр. в Дубаях. Цей проект спрямований на формування екологічного мислення у школярів через шкільну освіту. Інша екологічна програма Французького альянсу носить назву «Indalo», що на одній з мов Південної Африки означає «природа». Ця програма реалізується, починаючи з 2008 р. в Порт-Елізабет за підтримки асоціації Центру відновлюваної енергії R.E.C (*Renewable Energy Center*). Проект спрямований на скорочення викиду вуглецю в повітря в процесі діяльності енергетичних кампаній. У 2009 р. до цієї програми приєдналися Французькі альянси інших південноафриканських країн: Лесото, Ботсвани і Свазіленду (Боголюбова, 2014, 192).

В рамках проекту «Зелене Посольство» та з нагоди Європейського тижня сталого розвитку Посольство Франції в Україні у лицею Анни Київської провело моделювання проведення міжнародних переговорів за результатами Конференції ООН з питань клімату – COP21¹. Учасники долучились до цього заходу задля обговорення цілей, які б дозволили утримати підвищення температур нижче 2°C до 2100 (*Simulation de négociations*, 2018).

На основі партнерства між Єгиптом та Німеччиною у сферах навколишнього середовища та енергетики, німецьке посольство ініціювало діалогову платформу в 2011 р. для обміну досвідом, підвищення обізнаності та сприяння співпраці між політиками, підприємствами, науковими співтовариствами та громадянським суспільством. Каїрські переговори з питань клімату організовуються спільно і далі посольством Німеччини та міністерством закордонних справ та охорони навколишнього середовища Єгипту. Переговори проводилися з різних тем, в тому числі щодо ролі молоді в обговоренні проблем, спричинених кліматичними змінами, знайомства міських громад з екологічно безпечними рішеннями для Єгипту. У 2016 р. діалог, до якого залучили сотні учасників із громадянського суспільства, кола політиків, практиків та експертів з наукових кіл, був зорієнтований на тему фінансування змін клімату та Паризьку угоду (*Climate Diplomacy*, 2017).

¹ Конференція ООН з питань клімату 2015 р. проходила в Парижі у листопаді-грудні 2015 р. Це 21-ша конференція, присвячена кліматичним змінам, яка проводилась в межах Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (COP 21) і 11-та – в рамках наради сторін за Кіотським протоколом (CRP-11).

9 вересня 2014 р. відбувся перший німецько-британсько-французький День кліматичної дипломатії. Тиждень кліматичної дипломатії – це час, коли делегації ЄС у всьому світі звертаються до громад та партнерських організацій, висвітлюючи позитивні глобальні дії та співпрацю у сфері зміни клімату. Події, які відбулися в той день в німецьких, британських та французьких місіях в більш ніж 30 країнах, підкреслили важливість партнерства з кліматичної дипломатії, показали успішні кліматичні проекти та підкреслили необхідність поточних кліматичних дій. З тих пір День кліматичної дипломатії проводиться щороку (Climate Diplomacy Week, 2018).

18 — У 2015 р. Міністр охорони природи Республіки Вірменія в рамках дня європейської кліматичної дипломатії прийняв делегацію дипломатичного корпусу країн ЄС, заклопотаних небезпеками кліматичних змін і глобального потепління. Він, відзначаючи важливість консолідації зусиль у боротьбі зі зміною клімату, вітав ініціативу ЄС щодо організації зустрічі і, зокрема відзначив: «Зміна клімату і її небезпечні наслідки не визнають кордонів, тому всі країни, незалежно від величини впливу цих змін зобов'язані вжити рішучі заходи для того, щоб уникнути необоротних наслідків у майбутньому. Ось чому, хоча обсяги викидів парникових газів у Вірменії не істотні, проте в цьому напрямку ми активно співпрацюємо з різними європейськими та міжнародним установами і готові взяти на себе добровільні зобов'язання щодо скорочення рівня викидів. Ми поділяємо стурбованість міжнародної спільноти з приводу запобігання наслідків підвищення температур (Міністр охорони, 2018).

Прикладом заходів, організованих у 2016 р., є обмін, організований Федеральним міністерством закордонних справ Німеччини, діяльність посольства Німеччини в Сеулі та делегації ЄС у Москві (Climate Diplomacy Week, 2018).

Представництво Європейського Союзу та посольства країн-членів ЄС у червні-липні 2017 р. проводили різні заходи в рамках Тижнів кліматичної дипломатії. Ця міжнародна ініціатива ЄС була спрямована на залучення нових партнерів в глобальне співтовариство, яке бореться з кліматичними викликами та підтримує політичний імпульс боротьби зі зміною клімату після укладення Паризького угоди. Зокрема, у них взяли участь посольства Бельгії, Великобританії, Іспанії, Німеччини, Нідерландів, Фінляндії, Франції та Швеції (Недели, 2017).

У 2018 р. відбудеться два тижня кліматичної дипломатії: перший вже відбувся 18-24 червня, другий має проводитися 24-30 вересня. В ЄС центральною темою тижня кліматичної дипломатії 2018 р. вважають діалог Talanoa¹ (Talanoa Dialogue). Це – тихоокеанська традиція відвертого та інклюзивного обміну думками через розповідь історій, це фасилітаційний процес, який допомагає переглянути прогрес у досягненні глобальних цілей Паризької угоди до початку КС24 (24-а Конференція сторін) (Climate Diplomacy Week, 2018).

У цьому ж році у грудні місяці у Катовіці в Польщі планується ще один дипломатичний захід, який має сприяти популяризації проблеми кліматичних змін у світі. Це буде 24-а Конференція Сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату та 14-а сесія Наради Сторін Кіотського протоколу. У заході візьмуть участь близько 40 000 гостей з усього світу. М. Крупа (Marcin Krupa), президент Катовіце, зазначав, що організація саміту буде, з одного боку, глобальною промоцією міста, з іншого, сприятиме підвищенню рівня обізнаності мешканців щодо захисту клімату та екологічно відповідального розвитку навколишнього середовища. «Кліматичний саміт ООН – це чудова нагода показати, наскільки наше місто змінилося останніми роками» (Międzynarodowa konferencja, 2018).

Висновки. Отже, одною з кліматичних проблем сьогодні є необхідність залучення зусиль світового співтовариства до їх вирішення, що вимагає широкомасштабної популяризації кліматичних заходів, і відповідного вирішення низки комунікативних завдань, зокрема: забезпечення доступу громадян до інформації про різні аспекти розв'язання проблем зміни клімату та проведення освітньої та просвітницької роботи у цій сфері. Для посилення кліматичної дипломатії потрібно забезпечити кращий потік інформації та підвищення ефективності розповсюдження інформації про зміни клімату через формалізовані місцеві зустрічі, координаційні центри з питань зміни клімату посольств окремих країн; вивчення потреб у навчанні та задоволення їх через різноманітні заходи різного інформаційного формату; інтеграція кліматичної політики у більш широкі діалоги та наради, наприклад, щорічне проведення зустрічей або регіональних конференцій делегацій; підготовка доступних для різних цільових аудиторій матеріалів про зміни клімату (прес-комплектів, інфографі-

¹ У перекладі з мови фіджі – дружній обмін думками.

ки, прикладів подій, списків експертів тощо) (European climate, 2016). **Перспективи подальших досліджень** у даному напрямку можуть охоплювати проблеми суспільного розуміння та знань про зміну клімату, фактори, які впливають на них, зміна громадської думки щодо зміни клімату, роль політичної ідеології у громадському розумінні кліматичних змін, домінуючі дискурси щодо зміни клімату у засобах масової інформації та інтернет-джерелах, найбільш ефективні та переконливі стратегії повідомлень щодо змін клімату, спрямовані на окремі цільові аудиторії, а також аналіз стратегій та практики кліматичних комунікацій в окремих країнах, зокрема Україні, та соціальне навчання у структурі кліматичної комунікації.

Джерела та література:

1. Боголюбова Н.М., Николаева Ю.В. 2014 Феномен «Зеленой дипломатии»: Международный опыт // Ученые записки Российского государственного гидрометеорологического университета. – №.36. – С. 189-198.

20

2. Воловик Д.В. 2013 Інформаційно-комунікаційний вимір дипломатії початку ХХІ століття // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – №. 20(1). – С. 62-65.

3. Довкілля і клімат: інформаційно-аналітичний огляд екологічної та кліматичної політики і права ЄС за липень-серпень 2017 року [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.rac.org.ua/uploads/content/368/files/eupdatesaugust2017.pdf>.

4. Кліматична дипломатія в ЄС: висновки та рекомендації для України. Аналітичний документ. – Експертно-дорадчий центр «Правова аналітика». 2017 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rac.org.ua/uploads/content/371/files/climate-diplomacy.pdf>.

5. Министр охраны природы РА в рамках дня европейской климатической дипломатии принял делегацию дипломатического корпуса стран ЕС 2015. – 2018 [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://www.mnp.am/ru/post/1558>.

6. Недели климатической дипломатии 19 июня – 2 июля 2017 [Електронний ресурс] – Режим доступа: https://eeas.europa.eu/delegations/russia_ru/28505202017.

7. Принципи сталого розвитку: що про них знає населення та державні службовці? (за результатами соціологічного дослідження).2014 – Дослідницька компанія «ГФК Юкрейн», – 90с.

8. Тихомирова Є.Б. 2018 До питання про кліматичну дипломатію // Вісник НУ «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія. – том 2, 2018. – № 37. – С. 127-139.

9. Україна і політика протидії зміні клімату: економічний аспект / Аналітична доповідь; за загальною редакцією В.Р. Сіденка та О.О. Веклич. 2016 – Київ: Заповіт,. – 208 с.

10. Шевченко О. 2018 Діяльність міжнародних організацій щодо подолання глобальних кліматичних ризиків: інформаційна складова // Міжнародні відносини Серія «Політичні науки».– № 17. [Електронний ресурс]. / О. Шевченко – Режим доступу: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3329.

11. Chadwick Amy E. 2017 Climate Change Communication / Oxford Research Encyclopedia of Climatic Science [Electronic resource]. – Access mode: <http://communication.oxfordre.com/view/10.1093/acrefore/9780190228613.001.0001/acrefore-9780190228613-e-22?rsk=Hia4UZ&result=6>

12. Climate Diplomacy Week 2018 [Electronic resource]. – Access mode: <https://library.ecc-platform.org/events/climate-diplomacy-week-2018>

13. Climate diplomacy. Foreign Policy Responses to Climate Change. Adelphi, 2017. [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.climate-diplomacy.org/file/3144/download?token=Re6bOQWS>

14. Draft report on Climate diplomacy. 2017/2272(INI). [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=COMPARL&reference=PE-616.683&format=PDF&language=EN&secondRef=01>.

15. European climate diplomacy after COP21 (Council conclusions (15 February 2016) [Electronic resource]. – Mode of access : <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6061-2016-INIT/en/pdf>.

16. Leal Filho W. et al. (ed.). 2017 Handbook of Climate Change Communication: Vol. 1. Theory of Climate Change Communication. – 419 p.

17. Leal Filho W. et al. (ed.). 2017 Handbook of Climate Change Communication: Vol. 2. Practice of Climate Change Communication. – 397 p.

18. Leal Filho W. et al. (ed.). 2018 Handbook of Climate Change Communication: Vol. 3: Case Studies in Climate Change Communication. – 398 p.

19. Międzynarodowa konferencja klimatyczna w Katowicach, 2018 [Electronic resource]. – Access mode: <http://slaskie.naszemiasto.22pl/artykul/miedzynarodowa-konferencja-klimatyczna-w-katowicach,4657891,art,t,id,tm.html>.

20. Oxford Research Encyclopedia of Climatic Science [Electronic resource]. – Access mode: <http://climatescience.oxfordre.com>.

21. Simulation de négociations internationales inspirées de la COP 21 – Lycée Anne de Kiev. – 2018 [Electronic resource]. – Access mode: <https://ua.ambafrance.org/Simulation-de-negociations-internationales-inspirees-de-la-COP-21-Lyce-Anne-de>.

References:

1. Bogolyubova N.M., Nikolayeva YU.V. 2014 Fenomen «Zelenoy diplomatii»: Mezhdunarodnyy opyt // Uchenyye zapiski Rossiyskogo gosudarstvennogo gidrometeorologicheskogo universiteta.– №. 36. – S. 189-198.

22

—

2. Volovyk D.V. 2013 Informatsiyno-komunikatsiynyy vymir dyplomatiyi pochatku KHKHI stolittya // Naukovyy visnyk Dyplomatychnoyi akademiyi Ukrainy. – №. 20(1). – S. 62-65.

3. Dovkillya i klimat: informatsiyno-analitychnyy ohlyad ekolohichnoyi ta klimatychnoyi polityky i prava YES za lypen'-serpen' 2017 roku [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu : <http://www.rac.org.ua/uploads/content/368/files/eupdatesaugust2017.pdf>.

4. Klimatychna dyplomatiya v YES: vysnovky ta rekomendatsiyi dlya Ukrainy. Analitychnyy dokument. – Ekspertno-doradchyy tsentr «Pravova analityka». 2017 [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <http://www.rac.org.ua/uploads/content/371/files/climate-diplomacy.pdf>

5. Ministr okhrany prirody RA v ramkakh dnya yevropeyskoy klimaticheskoy diplomatii prynal delegatsiyu diplomaticheskogo korpusa stran YES (2015) [Yelektronnyy resurs] – Rezhim dostupa: <http://www.mnp.am/ru/post/1558>.

6. Nedeli klimaticheskoy diplomatii 19 iyunya – 2 iyulya 2017 [Yelektronnyy resurs] – Rezhim dostupa: https://eeas.europa.eu/delegations/russia_ru/28505202017.

7. Pryntsypy staloho rozvytku: shcho pro nykh znaye naselennya ta derzhavni sluzhbovtsi? (za rezul'tatamy sotsiolohichnoho doslidzhennya).(2014) – Doslidnyts'ka kompaniya «HFK Yukreyn»,– 90s

8. Tykhomyrova YE.B. (2018) Do pytannya pro klimatychnu dyplomatiyu // Visnyk NU «Yurydychna akademiya Ukrainy imeni

Yaroslava Mudroho». seriya: filosofiya, filosofiya prava, politolohiya, sotsiolohiya. – tom 2, № 37. – S. 127-139.

9. Ukrayina i polityka protydyi zmini klimatu: ekonomichnyy aspekt / Analychna dopovid'; za zahal'noyu redaktsiyeyu V.R. Sidenka ta O.O. Veklych. (2016) – Kyiv: Zapovit. – 208 s.

10. Shevchenko O. (2018) Diyal'nist' mizhnarodnykh orhanizatsiy shchodo podolannya hlobal'nykh klimatychnykh ryzykiv: informatsiyna skladova // Mizhnarodni vidnosyny Seriya «Politychni nauky».– № 17. [Elektronnyy resurs]. / O. Shevchenko – Rezhym dostupu: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3329.

11. Chadwick Amy E. (2017) Climate Change Communication / Oxford Research Encyclopedia of Climatic Science [Electronic resource]. – Access mode: <http://communication.oxfordre.com/view/10.1093/acrefore/9780190228613.001.0001/acrefore-9780190228613-e-22?rskey=Hia4UZ&result=6>

12. Climate Diplomacy Week 2018 [Electronic resource]. – Access mode: <https://library.ecc-platform.org/events/climate-diplomacy-week-2018>

13. Climate diplomacy. Foreign Policy Responses to Climate Change. Adelphi, 2017. [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.climate-diplomacy.org/file/3144/download?token=Re6bOQWS>

14. Draft report on Climate diplomacy. 2017/2272(INI). [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=COMPARL&reference=PE-616.683&format=PDF&language=EN&secondRef=01>.

15. European climate diplomacy after COP21 (Council conclusions (15 February 2016) [Electronic resource]. – Mode of access : <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6061-2016-INIT/en/pdf>.

16. Leal Filho W. et al. (ed.). 2017 Handbook of Climate Change Communication: Vol. 1. Theory of Climate Change Communication. – 419 p.

17. Leal Filho W. et al. (ed.). 2017 Handbook of Climate Change Communication: Vol. 2. Practice of Climate Change Communication. – 397 p.

18. Leal Filho W. et al. (ed.). 2018 Handbook of Climate Change Communication: Vol. 3: Case Studies in Climate Change Communication. – 398 p.

19. Międzynarodowa konferencja klimatyczna w Katowicach 2018 [Electronic resource]. – Access mode: <http://slaskie.naszemiasto.pl/artykul/>

miedzynarodowa-konferencja-klimatyczna-w-katowicach,4657891,art,t,id,tm.html.

20. Oxford Research Encyclopedia of Climatic Science [Electronic resource]. – Access mode: <http://climatescience.oxfordre.com>.

21. Simulation de négociations internationales inspirées de la COP 21 – Lycée Anne de Kiev 2018 [Electronic resource]. – Access mode: <https://ua.ambafrance.org/Simulation-de-negociations-internationales-inspirees-de-la-COP-21-Lyceee-Anne-de>.